

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Марина Теофилова Теофилова,
Катедра „Изкуствознание и художествено образование“,
Факултет по изобразително изкуство, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„Доктор“

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.3. Философия

Научна специалност: 05.01.06. Естетика

на тема:

„ИЗКУСТВОТО НА XXI ВЕК МЕЖДУ ЦЕННОСТТА И ЦЕНАТА“

на **ас. д-р Николина Димитрова Делева,**

Секция „Култура, естетика, ценности“,

Институт по философия и социология, БАН

Научен ръководител: **проф. дфн Иванка Стъпова**

Представеният за разглеждане дисертационен труд на ас. д-р Николина Делева на тема: „Изкуството на XXI век между ценността и цената“ представлява обхванто изследване с остра актуалност по отношението на „стойностите“ на утвърдените, а също така и неутвърдените категории в съвременното изкуство, което само по себе си е изключително амбициозна задача. Обикновено дисертантите се ограничават в рамките на теми с фиксирани рамки и изследват процеси и явления с локален обхват, но в този случай определено не е така. Запознавайки се в дълбочина с изследването, останах с усещането, че в него се изследва съвременното изкуство на базата на два взаимно изключващи се ракурса: **ценности** и **пазар**, които по правило разглеждаме като несъвместими измерения, ето защо намирам труда на Николина Делева за изключително навременен и интригуващ.

1. Данни за докторантурата:

Николина Делева е редовен докторант в Институт по философия и социология, БАН – заповед № РД-09-20/13.01.2020 г, спец. Философия със срок на обучение: 01.01.2020 г. - 31.12.2022 г. На 23.12.2022г. е отчислена с право на защита. Няма нарушения в процедурата. Представени са всички необходими нормативни документи: списък и копия на публикациите по темата на дисертационния труд – 9 броя, справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд, дисертационен труд, Автореферат и др.

От представената наукометрична справка е видно, че **ас. д-р Николина Делева отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“.**
До този момент нямам съвместни публикации с Николина Делева.

2. Данни за дисертанта:

Ще се спра само на отделни моменти от безспорно наситената с дейности биографията на докторанта, които могат да очертаят нейното интердисциплинарно развитие като учен, тясно обвързан с изследването на съвременни и експериментални практики в перформативните и визуалните изкуства, както и на културни, и на социални процеси, имащи непосредствена връзка с развитието на визуалните и сценичните изкуства.

На първо място тук бих искала да подчертая факта, че Николина Делева вече има присъдена образователна и научна степен „Доктор“ по „Театрознание и театрално изкуство“, след успешно завършено обучение в докторска програма към НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ със защита на дисертационен труд на тема: „Българската драматургия от 90-те години на ХХ век - нови естетически теории и драматургични практики“ през 2012г. Факт, подчертаващ подготвеността на дисертанта за осъществяване на задълбочено и системно научно изследване. Но преди всичко издаващ една вътрешна необходимост от разширяване на изследователското поле и откриване на общи тенденции и взаимодействия в сферата на изкуствознанието, като движеща сила в мотивите на докторанта. Много отдавна границите в теорията и практиката на перформативните изкуства е пресечена двупосочно и осъществяването на едно хибридно изследване, в което перформативността се разглежда като режим на съществуване на изкуството е изключително актуално и навременно. И въпреки че в настоящото изследване докторантът поставя акцент върху аксиологичната страна на проблема, в дисертацията убедително се поставят въпроси за същността на изкуството в съвременността, около които гравитира основният дискурс на неговото дематериализиране, концептуализиране, транс-, хипер-, интер-медиализиране и т.н. Ето защо посочените в биографията на дисертанта членства в следните професионални организации като Съюз на артистите в България, Български комитет на Eurodram (European network for drama in translation), Съюз на учените в България – секция „Философски науки“, Българско философско общество - секция „Естетика“ и др. са само атестат за интердисциплинарната подготовка и ерудираност на кандидата. Нещо повече в хармония с посочените научни интереси е и експертната и редакционна дейност на д-р Делева като член на редакционната колегията на сп. „Театър“, като експерт към Агенция по заетостта - гр София, работата ѝ като драматург в Театрално-музикален център гр. Кърджали и в Драматично-куклен театър – гр. Силистра и др.

Като естествен етап от разгръщането на нейния научен път се явява фактът, че от 2023 година д-р Николина Делева е асистент в секция „Култура, естетика, ценности“ Институт за философия и социология към БАН, където се осъществява настоящата процедура.

3. Данни за дисертационния труд:

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита пред научно жури от секция „Култура, естетика, ценности“ на Институт по философия и социология към БАН на 25 април 2024 г.

Общият текст на изследването е с обем от 263 страници. Цитирани са 310 заглавия, специализирани и неспециализирани източници и др., от които 55 източника на кирилица и 189 на латиница и 64 неспециализирани източници (контент анализ на резултати от профилирани сайтове и платформи, електронни и печатни медии и др.).

Дисертационният труд съдържа увод, три глави и заключение. Формулирани са изводи и са представени приносите на изследването. Отделните части на дисертацията са структурирани хармонично и тяхната логика на развитие постъпателно разглежда във взаимовръзка съвременното изкуство, ценностите и парите като фактор, определящ пазара на изкуство, институциите на изкуство и свободата на създаване на изкуство в тяхната осцилация. Както докторантът посочва, актуалността на проблема произтича от осмислянето на факторите, които формират ценността на изкуство, което не се оценява чрез сетивата, няма аура и автентичност, напълно абстрактно е, непсихологично и нематериално. (стр.6)

В светлината на аксиологичната парадигма докторантът се опитва да изясни субективните и обективните фактори, които определят оценката на творческия акт в неговата дихотомност: от една страна творчеството като свободен и в този смисъл неоченим процес в неговата първична независимост от пазарните механизми и от друга - неговото остойносттаване като стока в полето на пазара на изкуство и съвременните институции на изкуство.

Времевият диапазон (1900-2023г.) е изключително динамично и спорно по отношение на устоите и категоричността на утвърдените ценности столетие, простиращ се буквално до днешния ден, което прави задачата на докторанта с трудност от много висока степен.

Още в увода са формулирани обект, предмет и обхват на изследването. Ясно са посочени мотивите за избор и актуалност на изследваната тема, формулирани са целите, задачите, методите и инструментариум на изследването. Нещо повече, докторантът убедително защитава избора на конкретна гледна точка, от която ще бъде поднесен целият изследователски материал и ще бъдат анализирани процеси и явления, свързани със създаването на изкуство във времена на пълно потапяне в новите медии, които доминират изцяло в съвременният свят.

Като основна теза е изведено убеждението на докторанта, че *„Връзките и взаимната обусловеност между изкуство, ценност и цена са прекъснати.“* (стр. 7)

Това твърдение е развито в първа глава чрез дискурса: „съвременно изкуство“, във втора глава чрез факторите, легитимиращи оценката на изкуството и съответно, в трета глава чрез релацията изкуство-ценност-цена в контекста на морала на пазара и маркетинга на изкуство в западните общества.

В заключението са формулирани изводи и обобщения на базата на изследваните исторически процеси, засягащи изкуството от последното столетие и свързани с убеждението на автора, че връзката между ценността и производението е прекъсната, доколкото *„...отсъствието и унищожаването на производението се превръщат в легитимни форми на изкуството. Единствената връзка на анихилираното произведение с реалността е само цената.“* (стр.235)

4. Публикации:

Представената от дисертанта справка за публикациите, свързани с тематиката на дисертационния труд силно надскачат прага на изисквания от Закон за развитие на академичния състав в Република България брой за подобна процедура. Списъкът е съставен от девет заглавия, пет от които са публикувани в престижни списания и колективни томове с научно рецензиране, а четири са включени в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Факт, който прибавен към обхватността на изследването следва да бъде отличен и оценен по достойнство и който говори за едно възможно прерастване на изследването в хабилитационен труд.

Авторефератът е изготвен коректно и отговаря на структурата и съдържанието на дисертацията.

5. Научни приноси:

Респектиращ е анализът, който ас. д-р Николина Делева прави на съвременното състояние на проблема, проследявайки голям обем от теории и рефлексии от модерността до днес, които могат да бъдат отнесени към опита да се изясни обхвата и съдържанието на понятието „съвременно изкуство“ като социален феномен.

Ето защо напълно подкрепям посочените като основни приноси на дисертационния труд, които реално отразяват постигнатите от докторанта теоретични и научни резултати:

„1. Изследване на въпроса за неразличимостта на изкуство от неизкуство като епистемичен и аксиологичен проблем.

2. Анализ на оценностяващите функции на цената, дискурса и символния капитал.

3. *Концептуализиране на прекъсването на връзката между изкуство, ценност и цена“.* (стр.235)

Към този списък от приноси, бих добавила и навременността на това изследване. Поздравявам докторанта за смелостта да се насочи към тази избягвана тема и да въведе в обръщение спорни и интелектуално коварни въпроси, които на пръв поглед се отнасят само до изкуството в неговите съвременни проекции, но които засягат основния въпрос на изкуствознанието – този за изкуството и неговата същност.

6. Заключение

Предвид достойнствата на обсъждания дисертационен труд на тема: „ИЗКУСТВОТО НА ХХІ ВЕК МЕЖДУ ЦЕННОСТТА И ЦЕНАТА“ напълно убедено и категорично препоръчвам на уважаемите членове на научното жури и състава на секция „Култура, естетика, ценности“, Институт по философия и социология към БАН, да **присъдят на ас. д-р Николина Димитрова Делева** образователна и научна степен „Доктор“ в Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, Професионално направление: 2.3. Философия, Научна специалност: 05.01.06. Естетика.

14. 06. 2024 г.
В.Търново

(доц. д-р Марина Теофилова)